

PROTOKÓŁ
posiedzenia Polsko-Litewskiej Dwustronnej Komisji Ekspertów
do badania problemów nauczania historii i geografii
(Puńsk – 14–16 maja 2013 r.)

Na podstawie artykułu 15 Programu współpracy między Ministerstwem Edukacji Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Oświaty i Nauki Republiki Litwy w dniach 14–16 maja 2013 r. w Puńsku odbyło się posiedzenie Polsko-Litewskiej Dwustronnej Komisji Ekspertów do badania problemów nauczania historii i geografii.

W spotkaniu udział wzięli:

ze strony polskiej:

1. prof. dr. hab. Adam Suchoński – przewodniczący strony polskiej
2. prof. dr. hab. Bohdan Łukaszewicz
3. dr. Mariusz Kowalski
4. dr. Aleksander Srebrakowski
5. mgr. Tadeusz Baryła
6. mgr. Joanna Iwaszkiewicz – sekretarz strony polskiej

Prof. dr. hab. Mieczysław Jackiewicz, orędownik odbycia posiedzenia Komisji w Puńsku, nie mógł wziąć udziału w posiedzeniu z ważnych względów rodzinnych.

ze strony litewskiej:

1. dr. Rimantas Miknys – przewodniczący strony litewskiej
2. prof. dr Algirdas Jurgis Stanaitis
3. doc. dr Algis Kasperavičius
4. doc. dr Elmantas Meilus
5. doc. dr Linas Jašinauskas
6. mgr. Rimantas Jokimaitis – sekretarz strony litewskiej

Spotkanie przebiegało według następującego porządku (wstępny projekt porządku obrad w załączniku):

Wtorek, 14 maja 2013 r.

Przyjazd członków Komisji do Puńska w dniu 14 maja 2013 r. Delegacja polska przybyła dwoma trasami, przez Warszawę (z Opola i Wrocławia) oraz Olsztyn – część delegacji przybyła zgodnie z zapowiedzią samochodem. Miejsce obrad – sala posiedzeń Rady Gminy w Puńsku.

Otwarcie obrad nastąpiło o godzinie 17.00 przez prof. A. Suchońskiego i dr. R. Miknysa, współprzewodniczących Komisji.

Prof. A. Suchoński przedstawił program obrad w dniu 14 maja br. Następnie przypomniał, że obrady komisji odbyły się dotąd w Wilnie, Druskiennikach, Kiejdaniach, Birzach, a dzisiaj w Puńsku. Okolice te zamieszkałe są głównie przez ludność litewską. Zatem w Puńsku najlepiej można przekonać się o wielowiekowych związkach Polski i Litwy i sposobach współżycia, co pośrednio uwidocznił jest w dwujęzycznych napisach urzędowych. Inicjatywa prof. Mieczysława Jackiewicza, by obrady Komisji odbyły się w Puńsku, była niezwykle cennym przedsięwzięciem zrealizowanym przy czynnym wsparciu miejscowych władz gminnych. Następnie prof. A. Suchoński przywitał gościa w osobie wójta gminy Puńsk pana Witolda

Liszkowskiego oraz przedstawił nowego przedstawiciela Ministerstw w osobie pani mgr Joanny Iwaszkiewicz.

Współprzewodniczący dr. Rimantas Miknys przywitał członków Komisji, wyrażając także wielkie zadowolenie z faktu odbywania posiedzenia właśnie w Puńsku, na obszarze z wyraźną przewagą ludności litewskiej. Sytuacja jest bardzo interesująca, i warto zadać pytanie: kto tu jest bardziej u siebie, czy bardziej wśród swoich, zarówno w sensie obywatelskim (obrady odbywają się w budynku gminy) i narodowym. Trzeba też pamiętać, że w litewskim ministerstwie od niedawna sprawami szkolnictwa średniego zarządza pani wiceminister Edyta Tamošiūnaitė, pochodzenia polskiego. Być może uda się odbyć kolejne spotkanie w Litwie w rejonie sołecznickim, gdzie jest przewaga ludności pochodzenia polskiego.

Dr. Rimantas Miknys oddał głos wójtowi gminy Puńsk panu Witoldowi Liszkowskiemu, który wyraził zadowolenie z wyboru Puńska na miejsce obrad tak ważnej komisji. Przypomnił też, że kultura litewska w Puńsku to, co najmniej 35 dużych imprez, często przeprowadzanych przy współpracy z okolicznymi samorządami polskimi oraz litewskimi. Imprezy te były dotąd wspierane z programów unijnych (Polska-Litwa-Rosja, Polska-Litwa). Co ważniejsze, obywatele ziemi puńskiej chcą zachowania własnej tożsamości narodowej, a przede wszystkim demonstrować odpowiedzialność obywatelską za losy Puńska i Polski. Zdaniem wójta, wszyscy mamy podobne problemy, szczególnie dotyczące ucieczki młodych ludzi, wyjeżdżających zagranicę w poszukiwaniu pracy, a także reorganizacji szkolnictwa w następstwie zmniejszenia liczby dzieci, a co za tym idzie niższych dotacji ministerialnych. Wójt życzył owocnych obrad, a sam udał się do swoich zajęć.

Prof. A. Suchoński zaproponowałby w zakończeniu umieścić w protokole specjalne podziękowania prof. dr hab. Mieczysławowi Jackiewiczowi za wkład w zorganizowanie dzisiejszego posiedzenia w Puńsku.

Następnie przystąpiono do części referatowej.

Dr. Rimantas Miknys wygłosił referat *Problematyka powstania styczeniowego w historiografii litewskiej* (tekst w załączniku). Główne tezy: ogłoszenie roku 2013 w Litwie rokiem powstania styczeniowego; wyraźne zorientowanie na szkoły i harcerstwo przed-sięwzięć upamiętniających tę rocznicę; organizacja wystaw muzealnych upowszechniających rocznicę powstania styczeniowego; miejsce w pamięci historycznej: – historiografia początku XIX w., okresu niepodległości, czasów sowieckich, wychodźczy i obecna. Podział szedł także: co jest polskie i rosyjskie, czyli obce, a co nasze – litewskie. Widziano także powstanie jako walka obcych: Polacy i Rosjanie. To pogląd za klasyczną historiografią rosyjską. Inna opcja: za wolność naszą i waszą, np. Michał Romer. W niepodległej Litwie: zaostrenie poglądów pod wpływem bieżących stosunków litewsko-polskich, ale był i ruch krajoznawczy kultywujący tradycję walki z imperium rosyjskim (fala pomników 1933 r.). W okresie sowieckim: w walce o wolność i szczęście w drodze do socjalizmu, ruch krajoznawczy także włączył się do tego nurtu np. w trakcie obchodów w 1963 (ponowna fala pomników). Paradoks polega na tym, że znaczna część aktywistów ruchu krajoznawczego współtworzyła następnie Sąjūdis. Zasadnicza zmiana nastąpiła w ciągu dwóch ostatnich lat.

Następny referat wygłosił prof. dr hab. A. Suchoński: *Problematyka powstania styczeniowego w podręcznikach zagranicznych do historii*. Główne tezy: ślady pozytywnego stosunku do powstania ówczesnych społeczeństw europejskich, nie znajdują tak znaczącego potwierdzenia na łamach podręczników. Dyrektywy europejskich ekspertów zalecają eksponowanie dzieje cywilizacji, elementów łączących, a nie walk, sporów i wojen. Na przykład, sowieckie podręczniki białoruskie były pozytywnie nastawione do powstania. To się niewiele zmieniło w podręcznikach z lat 90. XX w. Zmiana na początku XXI w.: powstanie tylko w interesie Polski, zniesiono order Kalinowskiego. W podręcznikach ukraińskich pominięto np. wątek wybitnego dowódcy Stefana Buszczyńskiego, późniejszego autora *Upadku Europy*. Czeskie podręczniki tylko raz wspominają powstanie w kontekście reform rosyjskich, podobnie amerykańskie i angielskie. Niemieckie podręczniki, choć Polsce poświęcają stosunkowo dużo miejsca, to powstanie styczeniowe zupełnie pomijają. Podobnie jest w podręcznikach francuskich. Natomiast w podręcznikach japońskich, w wybranych zagadnieniach Europy poświęca się wiele miejsca Polsce, ale powstania styczeniowego w ogóle się

nie wymienia. Powstanie nie wiązało się z szerszym kontekstem europejskim. Obecnie nie wykorzystujemy dziejów narodowych w kolejnych szansach zgłaszanych jako wspólne podręczniki europejskie.

W dyskusji:

Dr. A. Srebrakowski, czy kontekst ocen powstania styczniowego zawartych w pracach Marksa nie jest powodem pomijania powstania styczniowego?

W odpowiedzi prof. A. Suchoński stwierdził, że nie było takiego związku. Jego zdaniem, Europa potrzebuje faktów i bohaterów, którzy zapowiadają sukces i dobrobyt. A nasze wspólne dzieje pełne są klęsk. Powinniśmy raczej w Parlamencie Europejskim pokazać polskich ojców zjednoczonej Europy. My natomiast tam proponujemy głównie wystawy pt.: Holokaust, Powstanie w Getcie Warszawskim i Powstanie Warszawskie – czyli klęski.

Doc. dr. Algis Kasperavičius: Prusy stały za Rosją, nie było szans w końcu wieku na zwycięstwo. To może, im mniej informacji, to jest lepiej. Liczą się wielkie mocarstwa i ich dzieje.

Przewodniczący dr R. Miknys poprosił o przedyskutowanie kwestii wagi powstania i wspólnych działań – w sensie europejskim. To jest ważne w kontekście działań Rosji putinowskiej: nowy kanał telewizyjny „Historia”, nowy ujednolicony podręcznik, Polska, jako inspirator zagrożenia Rosji, agresor, który chce przeciągnąć Białoruś.

W odpowiedzi prof. A. Suchoński, stwierdził, że wykładnia rosyjska jest niezmienna, jeśli chodzi o próbę oderwania ziem poprzez bunty i powstania, wielkość Rosji jest najważniejsza – teraz być może poddana jest tylko innej wersji językowej.

Dr A. Srebrakowski, współczesna historiografia rosyjska, a za nią białoruska przedstawiają generał-gubernatora M.N. Murawjowa, jako zbawcę cerkwi prawosławnej, zależnej od Moskwy, a tym samym walka o to, kto jest swój, a kto obcy, trwa nadal.

T. Baryła zwrócił uwagę, że nowa polityka historyczna Rosji opiera się na tezach z początku XIX w., głównie konstrukcjach Karamzina. Zmienił się język polityki historycznej, ale ta pozorna trwałość podstawowych tez historiografii rosyjskiej, jest w równym stopniu jej siłą, jak i słabością. Imperialnych zamiarów nikt z obywateli wolnego świata nie zrozumie, i nie zaakceptuje. Ale wobec wyraźnej ofensywy rosyjskiej polityki historycznej, to właśnie najbliżsi sąsiedzi, niegdyś współtworzący I Rzeczpospolitą powinni być świadomi zagrożeń i wypracować wspólne, bezwarunkowe stanowisko wobec tez Karamzina i jego współczesnych apologetów.

Środa, 15 maja 2013 r.

Obrady wznowiono o godzinie 9.00.

Referat przedstawił Tadeusz Baryła pt. *Powstanie styczniowe w polskich gimnazjalnych podręcznikach do historii*. Główne tezy: kontekst obchodów rocznicowych narzucił wizję powstanie, zgodną z najnowszą historiografią, natomiast badania opinii publicznej ukazują nikłą wiedzę Polaków o powstaniu styczniowym – być może o każdym ważnym wydarzeniu historycznym; dopuszczenie ministerialne uzyskało aż 8 podręczników historii do klasy III, lecz rynek weryfikuje ten „nadmiar”. W trzech podręcznikach, które poddano szczegółowszej analizie przeważa wiedza o pozorach encyklopedyczności, z wyraźnie zerwaną narracją historyczną, przemiennie mówi się o walkach i instytucjach cywilnych powstania, geograficznie odnosi się teren powstania do Królestwa, choć powszechnie wiadomo, że objęło ono ziemie Litwy, Białorusi i Ukrainy. Zatracony został wątek ostatniego zrywu zbrojnego o wspólną niepodległość na obszarze Rzeczypospolitej.

Dyskusja została rozpoczęta o godz. 10.15.

Prof. A. Suchoński stwierdził, że poprzez referat T. Baryły jeszcze raz otrzymaliśmy potwierdzenie niezbędności takich prac nad węzłowymi problemami wspólnej historii. Zauważył, że polskie podręczniki na tle podręczników z 67 krajów od strony rozwiązań dydaktycznych nadal są archaiczne. Nie wykorzystuje się sprawy małych ojczyzn-stron rodzinnych do zainteresowania dziejami ojczystymi. Być może jest to także następstwem odejścia od recenzji podręczników dokonywanych przez znawcę epoki i znawców problematyki dydaktycznej oraz językowego. To powinno być wpisane, jako zalecenie-postulat naszego posiedzenia.

Następnie wystąpił doc. dr. Linas Jašinauskas z referatem: *Powstanie 1863 roku w podręcznikach historii Litwy*. Główne tezy: autorzy podręczników akcentują, że szlachtę polską i litewską do kolejnej próby uniezależnienia od cesarstwa wymogła polityka władz rosyjskich, a także ruchy narodowe w Europie, chociaż powstanie stłumiono, to ujawniło ono wspólne dążenie polityczne szlachty polskiej i litewskiej, a także różnice w świadomości politycznej, powstanie najobszerniej omawiane jest w podręcznikach do klasy IX, brakuje jednak informacji i zadań, które wymaga głębszego zainteresowania ucznia i dodatkowej wiedzy co do związków ze współczesnością.

W dyskusji nad referatem doc. dr. L. Jašinauskasa, dr R. Miknys pokreślił głęboką analizę, poprawność metodologiczną i uogólniającą refleksję zawartą w tym referacie. Oba teksty mają kapitalne znaczenie nie tylko dla autorów podręczników, ale nawet dla członków komisji, i muszą znaleźć się na stronach internetowych obu ministerstw.

Doc. dr A. Kasperavičius, stwierdził, że zniesienie pańszczyzny jest nieprecyzyjnie opisywane w jednym z podręczników wymienionych w recenzji dot. „Droga” autorstwa R. Laužikas i inni.

Prof. A. Suchoński, prosił o jednoznaczne określenie, jaka jest zasada wymiany podręczników na potrzeby Komisji. Trzeba wprowadzić zasadę, że obok egzemplarza ministerialnego, każdy z recenzentów zachowuje swój podręcznik. To ważne, dla dalszych prac, a jednocześnie to dobra okazja do popularyzacji dobrych podręczników szkolnych.

Następnie dr. Aleksander Srebrakowski przedstawił recenzję podręcznika do nowego przedmioty wiedza obywatelstwa pt. Salomėja Bitlieriutė, Algirdas Jakubčionis, *Pilietiškumo pagrindai ir laisvės kovų istorija*. Vadovėlis 9-10 klasei. Šviesa 2012. S. 142. (tekst w załączniku)

Główne tezy: w litewskiej walce o niepodległość Polacy są przeciwnikami, bez zaznaczenia, kiedy rozeszły się drogi. Wątek żydowski jest niejasny, także w kontekście losów wielu narodów zamieszkujących Litwę, szczególnie Białorusinów. Błędem karygodnym jest pominięcie Konstytucji 3-Maja, a więc z okresu wspólnej Rzeczypospolitej, przy jednoczesnym eksponowaniu konstytucji amerykańskiej. Błędami jest pominięcie współpracy na emigracji w czasie II wojny światowej (nawet wspólny plan federacji) oraz wsparcia Polski dla pierwszych znamion wolności i niepodległości Litwy.

Jeszcze w trakcie wystąpienia recenzenta, dr. R. Miknys podniósł wątki: wsparcie Polski (delegacja Solidarności, wsparcie po ataku na wieżę telewizyjną w Wilnie i wiele innych) udzielone

Litwinom, ma już wiele ugruntowanych opisów akademickich i wystarczy przenieść je do podręczników.

Następnie doc. dr Algis Kasperavičius, przedstawił recenzje dwóch podręczników:

1) Wojciech Kalwat, Małgorzata Lis, *Klucz do historii. Podręcznik do historii i społeczeństwa dla szkoły podstawowej. 4.* Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne sp. z o.o. Wydanie I, Warszawa 2012. Rzecznicy: dr Agnieszka Chłosta-Sikorska, dr Grażyna Okła, dr Izabela Kraśnicka-Wilk. (Tekst w załączniku)

Podręcznik poprawny, wiele wnoszący do wiedzy regionalnej, bowiem ukazuje szczegółowe podziały etnograficzne, regionalne, także ziem i dzielnic.

2) Renata Antosik, *Historia i społeczeństwo. Podręcznik dla szkoły podstawowej. 6.* Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2010. Rzecznicy: dr hab. Alojzy Zielecki, dr hab. Małgorzata Dajnowicz, dr. Tomasz Karpowicz. (Tekst w załączniku)

Podręcznik poprawny, choć dotyczy trudnego okresu. Autor recenzji zwrócił uwagę na braki: podręcznik wrywkowy w narracji historycznej, a co ważniejsze pomija wspólne dzieje narodów Rzeczypospolitej, rolę Wilna, nie wzmiankuje nawet dzieła konstytucji 3 Maja.

Następnie prof. Bohdan Łukaszewicz odczytał recenzję prof. dr. hab. Mieczysława Jackiewicza o podręczniku do historii: I. Kapleris, R. Laužikas, A. Meištas, K. Mickevičius. *Laikas. Istorijos vadovėlis. I dalis.* [Dla klasy 11]. Wydawnictwo Briedis, 2010 r. (tekst w załączniku).

Główne tezy: podręcznik jest już nieco przestarzały, także, jeśli chodzi o narrację odnoszącą się do wspólnych dziejów Litwinów i Polaków. Niezrozumiała jest lituanizacja tylko nazwisk Polaków, szczególnie, gdy jednocześnie wykorzystuje się teksty historyczne opisujące dzieje miasta Wilno i historycznej Litwy.

Prof. dr. hab. Bohdan Łukaszewicz przedstawił uwagi o litewskim podręczniku do nauki historii dla klasy dwunastej: Mindaugas Tamošaitis, *Istorijos vadovėlis. 12 klasei. I dalis: Europos ir Lietuvos visuomenė demokratiją ir diktatūrą varžybą, antrojo pasaulinio karo epochoje (1919–1945 m.).* Wydawnictwo „Baltos Lankos”, [Vilnius 2012].

Recenzent zwrócił uwagę na ewidentne rozbieżności, począwszy od niezrozumiałej okładki, przedstawiającej jeńców polskich we wrześniu 1939 r., a skończywszy na wielu drobnych uchybieniach: dotyczących roku 1918, łącznie ze sprawą następstw umowy suwalskiej, roli kultury polskiej, jako elementu wpływającego na charakter ruchu narodowego Litwinów, ekspansji terytorialnej Rosji. Recenzent zauważył szersze podejście autorów podręcznika do Holokaustu. W rekomendowanej literaturze, może nadmiernie optymistycznie, zaleca się H. Arendt „Korzenie totalitaryzmu”, A. St. Walickiego „Marksizm i skok do królestwa wolności. Dzieje komunistycznej utopii”, obie liczące ponad 750 stron.

Doc. dr. Elmantas Meilus przedstawił dwie recenzje:

1) Tomasz Małkowski, *Historia i społeczeństwo. 5. Podręcznik dla klasy 5 szkoły podstawowej.* Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 2013. Rzecznicy: dr. Agnieszka Chłosta-Sikorska, mgr Krystyna Misiorowska, mgr. Teresa Kosyry-Cieślak. (Tekst w załączniku).

Główne tezy: to, zgodnie z zaleceniami jest „historia w obrazkach” – łatwa do opanowania i patriotyczna, ale odnośnie Unii Lubelskiej autorzy piszą, że była realna, przetrwała 200 lat, jednakże błędnie wyciągają wnioski do współczesnego z XIX i XX ww. poglądu na tę trudną kwestię. Niestety, mapy po pierwszym rozbiórze Rzeczypospolitej pomijają Litwę, nawet w przypadku rozbiorów odnośnie Rosji mówi się: ziemie wschodnie. Co stało się z Wielkim Księstwem Litewskim – Litwą z kart tego podręcznika począwszy od pierwszego rozbioru - nie można się dowiedzieć?

Dr. Rimantas Miknys przedstawił recenzję podręcznika: Renata Antosik. *Historia i społeczeństwo. 4. Podręcznik dla szkoły podstawowej.* Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2011. Rzecznicy: mgr. Stanisław Zając, dr hab. Alojzy Zieleniecki, dr. Piotr Zbróg. Numer dopuszczenia: 317/1/2011.

Recenzent stwierdził, że podręcznik jest poprawny, bez uwag wobec głównych zagadnień. Jednakże odnośnie pojęcia sąsiedztwa i jego europejskiego kontekstu autorka podręcznika nie jest

konsekwentna. Zdarzają się jednak niedokładności. Nie wiadomo, czemu autorka zdecydowała się tak wyeksponować Kartę Polaka, którą przedstawiono rażąco niesprawiedliwie: potwierdza ona przynależność do narodu polskiego na ziemiach drugiego państwa. To musi stanowić punkt zapalny w relacjach politycznych. I nie wymaga nawet złej woli, by interpretować, jako dowód jakiejś ingerencji.

W dyskusji, prof. A. Suchoński, także odniósł się do tego wątku podniesionego w recenzji R. Miknysa, stwierdzając: klóćimy się o Adama Mickiewicza, ale tylko po to by, widzieć jego osobę i twórczość w kontekście listu do J. Lelewela „żeś znad Niemna, żeś Polak, mieszkaniec Europy”. Powinno być jak najwięcej w podręcznikach takich odnośników, zarówno w tekście i ikonografii, które pokazują, że świadomość kształtuje się na poziomie lokalnym, regionalnym, narodowym i europejskim.

T. Baryła zwrócił uwagę, że zamiar ochrony Polaków, mniejszości polskiej, poprzez Kartę Polaka, nie spełnił pokładanych w tym pomyśle nadziei (łatwość podejmowania nauki i pracy w Polsce, zwiększona opieka polskiej służby konsularnej), a ze względów politycznych stał się nadużywanym elementem bieżącej praktyki polityczno-administracyjnej na terenach mieszanych narodowościowo. Karta Polaka nie powinna w ogóle znaleźć się w podręczniku tej rangi. Zdaniem T. Baryły, dr R. Miknys wyraził swoją wątpliwość zbyt łagodnie. Pogląd ten potrzykali prof. A. Suchoński, dr A. Srebrakowski, dr M. Kowalski.

Współprzewodniczący prof. A. Suchoński zamknął dyskusję w tej kwestii zapowiedział przejście do następnego punktu dzisiejszych obrad, to jest recenzji podręczników do geografii.

Prof. dr Algirdas Jurgis Stanaitis przedstawił recenzje dwóch podręczników do geografii:

1. Zbigniew Zaniewicz, *Geografia. Zakres podstawowy. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych*. Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2012. Numer dopuszczenia: 455/2012. Rzecznicy: dr Ryszard Orłowski, dr Marek Walczak, mgr Danuta Krzyżyk.

2. Radosław Uliszak, Krzysztof Wiedermann, *Oblicza geografii. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych. Zakres podstawowy*. Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2012. Numer dopuszczenia 433/2012. Rzecznicy: dr Ryszard Orłowski, dr Andrzej Witt, mgr Klemens Stróżyński.

Tezy recenzji: oba podręczniki wzorowo pokazują Polskę na tle europejskim i światowym. Na szczególne podkreślenia zasługują te fragmenty, które pokazują Polskę w kontekście najbliższego sąsiedztwa, gdzie Litwie poświęcono b. dużo miejsca. Oba podręczniki są najlepszym przykładem bardzo obszernych i wyczerpujących podręczników. (Tekst w załączniku)

W dyskusji doc. dr A. Kasperavičius podnosił walory szczególnie pierwszego podręcznika, reprezentującego niemal poziom akademicki.

Następnie dr Mariusz Kowalski przedstawił recenzję podręcznika do geografii w dwóch częściach: Rytas Šalna i inni, *Žemė. Geografijos vadovėlis 9 klasei. I dalis, II dalis*. Wydawnictwo Briedis 2012. (Tekst w załączniku).

Podręcznik jest bardzo dobry, autorzy znają język polski i tym samym literaturę polską, co znajduje pozytywne odzwierciedlenie w tekście. Zdarzają się jedynie drobne błędy. Na przykład: zniekształcone granice Polski sprzed 1939 r., zbyt ogólnikowy opis procesów migracyjnych, np. Polaków do Hiszpanii. Nieprecyzyjnie twierdzi się w podręczniku: o zamierającej mniejszości litewskiej w Polsce, kierunkach i wielkości migracji po 1945 r. Litwinów, a precyzyjniej po 1991 r. obywateli Litwy, błędnie przypisuje się na mapach Gruzję, Armenię do krajów muzułmańskich. Natomiast różnicowanie narodowościowe na Litwie pokazane jest b. precyzyjnie, choć mniejszości polskiej poświęca się mniej miejsca niż mniejszości rosyjskiej.

O godzinie 14.15 prof. A. Suchoński zamknął część poświęconą przedstawieniu recenzji podręczników.

W godzinach popołudniowych odbyto podróż studyjną po najbliższej okolicy: zwiedzano kościół katolicki w Puńsku z ołtarzami „polskim i litewskim”, okolice dawnej synagogi i domu rabina, oraz siedlisko ekologiczne w pobliżu Puńska, którego właściciel odtworzył grodzisko jaćwieskie w pobliżu dawnego „świętego miejsca pruskiego” z elementami kręgu ofiarnego, ołtarza, źródła oraz gaju, a także odnalezioną „baby (woja) pruskiej” opatrzonej znakami runicznymi. Ponadto

zapoznano się z miejscowym folklorem, zwiedzając zbiory etnograficzne w domu kultury litewskiej, a także skansen.

Czwartek, 16 maja 2013 r.

Obrady wznowiono o godzinie 9.00. Rimantas Jokimaitis wręczył członkom Komisji film, współfinansowany przez rodzime ministerstwo, poświęcony życiu i dziełu Czesława Miłosza. Jest to 2-godzinny film dokumentalny w wielu wersjach językowych.

Współprzewodniczący prof. A. Suchoński wyraził podziękowania za piękny gest kolegów litewskich.

Współprzewodniczący prof. A. Suchoński zaproponował, by członkowie Komisji przedstawili wnioski oraz sugestie, co do tematyki, czasu i miejsca kolejnego posiedzenia.

Na zakończenie posiedzenia, członkowie Komisji odbyli spotkanie z władzami Gminy Puńsk.

Komisja po dyskusji przyjęła następujące wnioski:

I.

Spotkanie w Puńsku, przedstawione na nim recenzje i odbyta dyskusja potwierdziły pozytywne efekty funkcjonowania Komisji, co wyraźnie znajduje odbicie w zmniejszającej się liczbie i ostrości kontrowersji polsko-litewskich.

II.

Komisja wyraża podziękowanie prof. dr hab. Mieczysławowi Jackiewiczowi za inicjatywę i pomoc w organizacji posiedzenia komisji w Puńsku. Członkowie Komisji wyrażają podziękowania pani mgr. Joannie Iwaszkiewicz – Departament Strategii i Współpracy Międzynarodowej MEN za sprawne przygotowanie posiedzenia Komisji.

III.

Dyskusja prowadzona w czasie posiedzenia Komisji dowodzi potrzeby kontynuacji podejmowania węzłowych problemów historii i geografii.

IV.

Ponadto członkowie opowiedzieli się za obowiązkiem opatrywania recenzji i wygłaszanych referatów notatką zawierającą główne tezy (regist).

V.

Komisja opowiedziała się za odbyciem kolejnego posiedzenia w połowie maja 2014 roku w Litwie w rejonie sołecznickim i postuluje wprowadzenie na posiedzenie Komisji tematyki: „Polska – Litwa: razem, czy osobno (1914-1922)? Drogi do niepodległości w Europie Środkowo-Wschodniej”.

Na tym protokół zakończono i podpisano

Ze strony polskiej

Ze strony litewskiej

.....
prof. dr. hab. Adam Suchoński

.....
dr. Rimantas Miknys

Puńsk, 16 maja 2013 r.